

Światowy Dzień Zdrowia 7 Kwiecień 2014

Choroby Wektorowe

Światowy Dzień Zdrowia odbędzie się 7 kwietnia 2014. Tematem przewodnim będą choroby przenoszone przez wektory.

Światowy Dzień Zdrowia obchodzony jest każdego roku 7 kwietnia, aby uczcić rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia w 1948 roku. Co roku jest wybierany temat przewodni z zakresu zdrowia publicznego, który w danym okresie wymaga szczególnej uwagi. Obchody Światowego Dnia Zdrowia stwarzają możliwość podjęcia wielu działań, których efektem jest poprawa stanu zdrowia ludzi.

Wektory to organizmy, które są przenosicielami patogenów lub pasożytów. Poprzez wędrówkę i kontakt z otoczeniem przenoszą groźne drobnoustroje na inne organizmy, często na ludzi. W ten sposób mogą wywołać choroby, które zagrażają życiu lub zdrowiu człowieka. Przykładem wciąż groźnej choroby pasożytniczej jest malaria, która w 2010 roku pochłonęła 660 000 ofiar, natomiast w ostatnim czasie znacznie wzrosło rozpowszechnienie gorączki denga, której wzrost na przełomie 50 lat jest 30-krotny. Do innych chorób przenoszonych przez wektory zaliczamy między innymi Gorączkę Zachodniego Nilu, chikungunyę, odkleszczowe zapalenie mózgu, czy boreliozę.

Podczas Światowego Dnia Zdrowia 2014 chcemy zwrócić uwagę by:

- Rodziny mieszkające na obszarach najbardziej zagrożonych miały wiedzę jak należy się chronić przed tymi chorobami;
- Władze odpowiedzialne za zdrowie pomagały ludziom w ochronie przed tymi zagrożeniami;
- Podróżni mieli świadomość, kiedy istnieje konieczność ochrony i jakie środki profilaktyczne należy podjąć;
- Władze w krajach, w których choroby przenoszone przez wektory stają się problemem zdrowotnym, podjęły kroki w celu ochrony ludności przed nimi tymi chorobami.

Wstępne informacje o kampanii zostały już umieszczone na stronie internetowej WHO: <http://www.who.int/campaigns/world-health-day/2014/event/en/index.html>

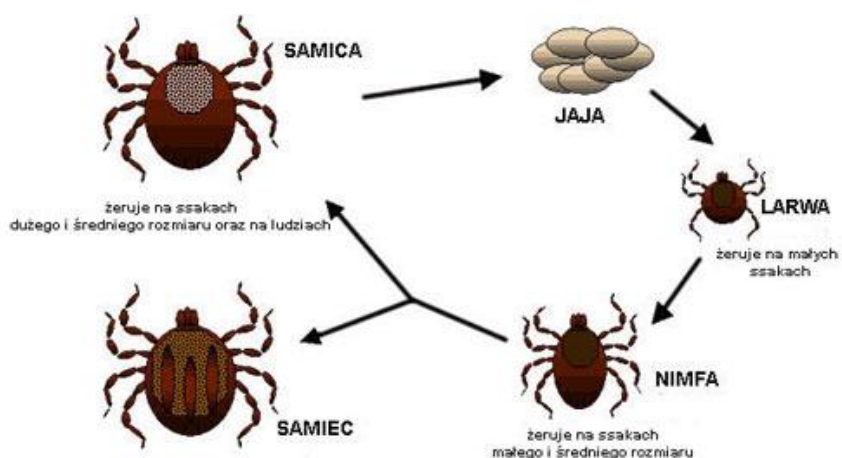

W ostatnich latach w Polsce problemem stały się choroby przenoszone przez kleszcze, m.in.: borelioza oraz kleszczowe zapalenie mózgu. Choroby te mogą być przyczyną niebezpiecznych dla zdrowia i życia powikłań, a nawet doprowadzić do śmierci. Do zakażenia dochodzi na skutek ugryzienia człowieka przez kleszcza, który jest wektorem licznych patogenów – wirusów, bakterii i pierwotniaków, ważnych pod względem klinicznym i epidemiologicznym.

Kleszcze

W Polsce najczęściej spotykane są kleszcze pospolite (*Ixodes ricinus*). Występują na terenie całego kraju, szczególnie w środowiskach wilgotnych.

Kleszcz pospolity (*Ixodes ricinus*) to pajęczak. W ciągu 2-3 lat przechodzi trzy fazy cyklu rozwojowego- od larwy, nimfy aż do postaci dorosłej, aby mógł się przekształcić w kolejną postać musi napić się krwi zwierzęcia lub człowieka. Dorosły kleszcz jest wielkości główki od szpilki, ale po nassaniu zwiększa swój rozmiar kilkakrotnie.

Kleszcz związany jest z żywicielami tylko na okres pobierania od nich pokarmu czyli krwi, natomiast resztę życia spędza we właściwym dla siebie środowisku. Często można go spotkać w lasach (szczególnie mieszanych i liściastych), na obrzeżach lasu, na łąkach, pastwiskach, brzegach stawów i rzek, polanach, obszarach zarośniętych

paprociami, jeżynami, czarnym bzem czy leszczynami. Zimą kleszcze spędzają pod ściółką. Wzrost temperatury powoduje zwiększenie ich aktywności. Najwyższą aktywność przejawiają wiosną i jesienią.

Kleszcze- wektorami chorób!

W Polsce najczęstszymi chorobami odkleszczowymi są borelioza z Lyme (BL) oraz kleszczowe zapalenie mózgu (KZM) -choć należy zaznaczyć że nie wszystkie kleszcze są zakażone.

Człowiek ulega zakażeniu poprzez wkłucie się zainfekowanego kleszcza. Jeżeli nie został on usunięty ze skóry przez okres 24-48 godzin prawdopodobieństwo wzrasta.

Borelioza:

Borelioza z Lyme jest wieloukładową, przewlekłą chorobą przenoszoną przez kleszcze. Obraz kliniczny boreliozy jest zróżnicowany. Pierwszym i najbardziej charakterystycznym objawem jest rumień wędrujący. W miejscu ukąszenia pojawiają się wędrujące, rozszerzające się plamy o czerwonym, nieregularnym zabarwieniu. Zwykle zmianie skórnej towarzyszy stan podgorączkowy lub gorączka, ból głowy i mięśni, osłabienie i inne łagodne objawy uogólnione. Po kilku tygodniach rumień zanika samoistnie, natomiast zakażenie rozprzestrzenia się na układy i narządy człowieka. Drugie stadium związane jest ze zmianami narządowymi przewlekłymi, które ujawniają się po miesiącach a nawet latach od zakażenia. Wówczas następuje np.: zakażenie układu nerwowego (neuroborelioza), którego objawami są zapalenie opon mózgowych i mózgu, zapalenie nerwów czaszkowych, porażenie nerwu twarzowego i bolesne zapalenie korzeniowo nerwowe. Z innych zaatakowanych układów można wymienić układ kostno-stawowy, który podczas choroby charakteryzuje się nawracającymi zapaleniami stawów (obrzękami stawów kolanowych, łokciowych, skokowych i biodrowych). Natomiast zainfekowany układ

krążenia wykazuje się ostrym przebiegiem: zaburzeniami rytmu serca oraz zakłóceniami przewodnictwa (blok przedsionkowo-komorowy II-III stopnia). W przewlekłej, nieleczonej boreliozie wymienione objawy mogą utrzymywać się przez wiele tygodni i miesięcy, co skutkuje nieodwracalnymi zmianami i uszkodzeniami w organizmie. Występowanie poszczególnych objawów może przebiegać w sposób zróżnicowany u różnych pacjentów - nie ma tutaj reguł, które mogłyby ułatwić diagnozę - dlatego też często borelioza jest mylona z innymi chorobami. Należy również pamiętać, że przebycie zakażenia nie daje odporności i nie chroni przed ponownym zainfekowaniem.

Kleszczowe zapalenie mózgu:

Choroba wirusowa ośrodkowego układu nerwowego przenoszona przez kleszcze. Czynnikiem etiologicznym są wirusy z rodziny *Flaviviridae*. Do zakażenia dochodzi w wyniku ukłucia przez zakażonego kleszcza, rzadziej drogą pokarmową poprzez spożycie surowego niepasteryzowanego mleka od zakażonych krów lub kóz. Choroba przebiega dwufazowo. Pierwsza faza trwa zwykle 1-9 dni, występują wówczas objawy grypopodobne (gorączka ok. 38°C, bóle głowy, stawów, mięśni, niekiedy z nudnościami i wymiotami). Jeżeli nie dochodzi do zajęcia układu nerwowego, chory powraca do zdrowia. W przypadku, gdy wirusy przedostaną się do układu nerwowego, rozwija się druga faza choroby - faza neuroinfekcji, która następuje po okresie względnej poprawy samopoczucia chorego. Występuje tu ponowny wzrost temperatury do 39-40°C z towarzyszącymi silnymi zawrotami i bólami głowy, często wymiotami, czasem występuje niedosłuch, światłowstręt, oczopląs a niekiedy podwójne widzenie. Może wystąpić również ciężka postać choroby przy której obserwuje się pojawienie objawów ze strony centralnego układu nerwowego, takich jak np.: zaburzenia świadomości, porażenie kończyn, śpiączka. Charakter objawów zależy od tego, czy choroba przebiega pod postacią mózgową, oponową czy rdzeniową.

Mimo iż wyzdrowienie dotyczy 99% chorych nie zawsze jest ono całkowite. Zachorowanie na kleszczowe zapalenie mózgu może mieć poważne następstwa, tj.: trwałe niedowład i objawy neurologiczne, uszkodzenie poszczególnych nerwów (w ok. 25%), uszkodzenie słuchu (w 13%), oraz objawy w sferze psychicznej - zaburzenia

psychiczne w tym nerwica, depresja (w 13%), zespoły psychoorganiczne, meteoropatie, nadmierna drażliwość, agresja wobec otoczenia, często ograniczona wydolność fizyczna, parkinsonoidalne drżenie rąk, upośledzenie ruchów rąk.

Jak zabezpieczyć się przed kleszczami?

Główną metodą zapobiegania ukąszenia przez kleszcza jest:

- ubieranie odzieży zakrywającej jak największą część ciała (długie spodnie, koszule z długimi rękawami, nakrycie głowy...), podczas przebywania w miejscach gdzie istnieje ryzyko występowania kleszczy (lasy, pola, łąki....)
- stosowanie środków odstraszających kleszcze,

Ukąszenie kleszcza jest bezbolesne, dlatego po wizycie w lesie lub innym miejscu bytowania kleszczy należy dokładnie obejrzeć całe ciało.

Obecnie nie ma dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie, możemy się jednak zaszczepić przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu.

Usuwanie kleszcza:

Im szybciej i w prawidłowy sposób kleszcz zostanie usunięty, tym mniejsze jest prawdopodobieństwo zakażenia. **Zabronione jest zgniatanie, wykręcanie kleszcza palcami oraz natłuszczenie.** Należy pęsetą bądź przyrządem do usuwania

kleszczy (do zakupienia w aptekach) delikatnie, ale zdecydowanie usunąć kleszcza chwytając go jak najbliżej ciała i pociągając ku sobie. Miejsce ukłucia następnie zdezynfekować. Gdyby usunięcie kleszcza sprawiało trudności, należy zwrócić się o fachową pomoc.

Nie każde ukąszenie kleszcza jest niebezpieczne, jeżeli jednak pojawiają się niepokojące objawy np.: w okresie do 14 dni po ukąszeniu wystąpią objawy grypopodobne, rumień lub w późniejszym okresie niepokojące objawy np. ze strony układu nerwowego należy zasięgnąć porady specjalisty.

Opracowanie:

M. Drożdżik

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie

Dział Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia

Tel. 12 25 49 503

m.drozdzik@wsse.krakow.pl

Źródło:

-W. Gut, D. Prokopowicz „Półwiecze odkleszczowego zapalenia mózgu w Polsce” w [Przegląd Epidemiologiczny] 2002, Tom 56

-D. Mucha, P. Zielazny, B. Karakiewicz „Choroby przenoszone przez kleszcze – sytuacja epidemiologiczna w województwie pomorskim w [Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu] 2012, Tom 18,

-D. Dybowska, D. Kozielowicz, A. Abdulgater „Rozpowszechnienie boreliozy wśród pacowników lasów województwa kujawsko-pomorskiego” w [Przegląd epidemiologiczny] 2007, tom 61,

-<http://www.pzh.gov.pl/kleszcze/>

-<http://www.kleszczeinfo.pl/o-kleszczach/o-kleszczach/>

-http://pl.wikipedia.org/wiki/Kleszcze_%28paj%C4%99czaki%29